

MARIUSZ BALCEREK

ORCID: 0000-0002-1007-8042

Międzynarodowa konferencja naukowa „Granice i pogranicza. Historia i współczesność”, Białystok, 14–18 czerwca 2018 r.

DOI: 10.15290/sp.2018.26.14

W dniach 14–16 czerwca 2018 r. Instytut Historii i Nauk Politycznych (IHiNP) Uniwersytetu w Białymstoku (UwB) obchodził 50-lecie studiów historycznych w tym mieście. W pierwszym dniu jubileuszu odbyło się uroczyste posiedzenie Rady Naukowej Instytutu, na którym zaprezentowano księgę pamiątkową *Półwiecze. Studia historyczne w Białymstoku 1968–2018*, wydaną pod redakcją profesorów Adama Cz. Dobrońskiego i Grzegorza Zaciekiewicza. W dalszej kolejności podczas uroczystego posiedzenia Senatu UwB nadano profesor Ewie Wipszyckiej-Bravo (obecnie emerytowanemu pracownikowi Uniwersytetu Warszawskiego) tytuł Doktora Honoris Causa UwB.

W trakcie kolejnych dwóch dni miała miejsce międzynarodowa konferencja naukowa zatytułowana: „Granice i pogranicza. Historia i współczesność”. Była to już jej trzecia edycja. Pierwsza odbyła się w 1998 r., a druga w 2008 r. Wszystkie zostały połączone z jubileuszami studiów historycznych w Białymstoku¹. Część merytoryczną sympozjum poprzedziły 70. urodziny profesora Jana Tęgowskiego z UwB oraz uroczyste otwarcie obrad. W jego ramach zebrani w audytorium goście mogli wysłuchać licznych laudacji i listów gratulacyjnych skierowanych do IHiNP ze strony przedstawicieli władz macierzystej uczelni i wydziału, lokalnych władz oraz krajowych i zagranicznych instytucji naukowych. Na szczególną uwagę zasługuje wypowiedź Dziekana Wydziału Historycznego Uniwersytetu Warszawskiego profesor Małgorzaty Karpińskiej, która kierowaną przez siebie jednostkę określiła mianem „matki chrzestnej” IHiNP, bowiem to właśnie pra-

¹ J. Sadowska, *30 lat studiów historycznych w Białymstoku. Międzynarodowa konferencja naukowa – „Granice i pogranicza”, Białystok 15–17 X 1998*, „Studia Podlaskie”, 8, 1998, s. 370–372.

cownicy naukowi z Warszawy stworzyli podwaliny pod studia historyczne w Białymstoku.

Tego samego dnia rozpoczęła się część merytoryczna podzielona na trzy panele. Pierwszemu z nich przewodniczył profesor Cezary Kukło z UwB. W jego ramach wygłoszono cztery referaty. Na początku dr hab. Bożena Czwojdrak z Uniwersytetu Śląskiego opowiedziała o kształtowaniu się dworów późnośredniowiecznych władców w Polsce. W dalszej kolejności dr Piotr Łozowski z UwB zaprezentował kwestię granicy gospodarczej między Starą a Nową Warszawą w późnym średniowieczu. Dwa następne wystąpienia przeniosły słuchaczy ze Śląska i Warszawy na Podlasie. Mgr Emil Kalinowski z Uniwersytetu Warszawskiego przedstawił problem integracji tego regionu z Koroną w XVI w., a dr Piotr Guzowski z UwB pokazał wpływy z Podlasia do skarbów Wielkiego Księstwa Litewskiego i Korony w tym samym stuleciu. Obydwa wystąpienia zwróciły największą uwagę audytorium, a większość pytań podczas dyskusji odnosiła się właśnie do nich.

Drugiemu panelowi złożonemu z trzech referatów przewodniczył dr hab. Karol Łopatecki z UwB. W pierwszym z nich dr Jonas Drungilas z Litewskiego Instytutu Historii w Wilnie (Lietuvos istorijos institutas) przedstawił zagadnienie przyjmowania przez szlachtę polskiego pochodzenia nazwisk z końcówką *-aitis* w XVII i XVIII w. Następne dwa wystąpienia dotyczyły granic. Mgr Przemysław Sianko z Podlaskiego Muzeum Kultury Ludowej w Białymstoku opowiedział o nowych ustaleniach na temat mazo-wiecko-litewskiego wytyczenia granicy z 1358 r. Natomiast dr Tomasz Jaszczółt z Polskiej Akademii Nauk (PAN) omówił nowo odnalezione źródło z 1529 r. do opisu granic bielsko-grodzieńskich.

Po krótkiej przerwie wznowiono obrady pod przewodnictwem dra hab. Mariusza Drozdowskiego z UwB w trzecim panelu, w ramach którego wygłoszono trzy referaty. W pierwszym z nich dr Ihor Skoczylas (Igor Skočilás) z Ukraińskiego Uniwersytetu Katolickiego we Lwowie (Ukraińs'kij katolic'kij uniwersitét) przedstawił cechy wspólne i różnice obrządku słowiańsko-bizantyńskiego w Polsce i na Litwie od XIV do XVIII w. Dr Paweł Krokosz z Uniwersytetu Papieskiego im. Jana Pawła II w Krakowie zarysował kierunki ekspansji cara Piotra I. Panel i obrady w tym dniu zakończył dr hab. Karol Łopatecki z UwB wystąpieniem na temat stosowania systemów prawnych na terenie obwodu białostockiego w latach 1807–1842.

W następnym dniu konferencji prace podzielono na dwie sekcje, których obrady odbywały się jednocześnie. W pierwszej dominowała tematyka nowożytna i XIX-wieczna, a w drugiej XX-wieczna i współczesna. Piszący

te słowa był aktywnym uczestnikiem pierwszej, dlatego w dalszym opisie skupimy się na jej przeglądzie.

Pierwszy panel pierwszej sekcji, któremu przewodniczyła dr hab. Mażena Liedke z UwB, dotyczył zagadnień religijnych. Dr Swietłana Marozowa (Svâtłana Marozava) z Grodna przedstawiła kwestię zawarcia unii brzeskiej z 1596 r. jako zjawisko pogranicza kulturowego i cywilizacyjnego. Dr Wioletta Zielecka-Mikołajczyk z Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu opisała próbę integracji prawosławnej społeczności diecezji przemyskiej w latach 1569–1610. Mgr Jakub Grodzki z UwB zapoznał audytorium ze specyfiką organizacyjną dystryktu podlaskiego Kościoła ewangelicko-reformowanego w Wielkim Księstwie Litewskim w pierwszej połowie XVII w. Natomiast dr Andrzej Buczyło z PAN pokazał na wybranych przykładach zagadnienie przechodzenia wiernych obrządku unickiego na katolicyzm na terenie Podlasia i powiatu brzeskiego w XVIII w. Podczas dyskusji, jaka miała miejsce po zakończeniu panelu, poruszono kwestie omówione we wszystkich referatach.

Po krótkiej przerwie rozpoczęto obrady pod przewodnictwem dra Piotra Guzowskiego w drugim panelu pierwszej sekcji. Słuchacze wysłuchali czterech wystąpień. Większość z nich dotyczyła Inflant. W pierwszym z nich dr hab. Paweł Jeziorski z PAN poruszył temat migracji koronnej i litewskiej szlachty do Inflant Polskich od XVI do XVIII w. W drugim dr Teresa Rączka-Jeziorska z PAN omówiła również zagadnienie wyjazdów nad Dźwinę, ale przez gubernatorów na dwory szlachty w XVIII–XIX w. W trzecim wystąpieniu dr Krzysztof Boroda z UwB zapoznał audytorium z miarami zbożowymi w Królestwie Polskim w połowie XVI w. W ostatnim referacie powróciliśmy nad Dźwinę za sprawą prezentacji dra Mariusza Balcerka z Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej – Książnicy Kopernikańskiej w Toruniu. Przedstawił on rzekę jako granicę, przeszkodę i szlak handlowy w okresie nowożytnym.

Po kolejnej, ostatniej już, przerwie wznowiono obrady w trzecim panelu, któremu przewodniczył dr Krzysztof Boroda z UwB. Można było w nim wysłuchać trzech referatów o tematyce społeczno-gospodarczej. W pierwszym z nich mgr Monika Kozłowska z UwB przedstawiła zagadnienie nowych obywateli na kartach najstarszych białostockich ksiąg miejskich. Mgr Janusz Danieluk z Archiwum Państwowego w Białymstoku opowiedział o majątkach instrukcyjnych w zachodnich powiatach Guberni Grodzieńskiej. W ostatnim wystąpieniu prof. Tatiana Woronicz (Tatiâna Voronič) z Białoruskiego Państwowego Uniwersytetu Ekonomicznego w Mińsku (Belaruski dzâržaŭny èkanamičny ũnìversit) zapoznała audytorium z gospodarczą przestępczością w białoruskich miastach na przełomie XIX i XX w.

Po wygłoszeniu wszystkich referatów z dwóch ostatnich paneli miała miejsce końcowa dyskusja. Najwięcej pytań skierowano do ostatnich referentów, którzy poruszyli zagadnienia społeczno-gospodarcze. Nie zabrakło także wniosków i uwag związanych z wystąpieniami poświęconymi miarom zbożowym i rzece Dźwinie. Wymiana opinii była ostatnią częścią konferencji.

Nie można wątpić, że część obrad, poświęconych historii najnowszej, na której piszący te słowa nie mógł być obecny, okazała się dla jej uczestników równie interesująca i wnosząca wiele nowych spostrzeżeń do istniejącego stanu badań.

Jubileusz studiów historycznych w Białymstoku zakończył się zjazdem absolwentów. To spotkanie uświetniła przygotowana książka pamiątkowa, która stanowi spis wszystkich prac magisterskich i licencjackich obronionych w Białymstoku (w Filii UW i na UwB)² oraz bal, w którym wzięli udział absolwenci, goście zjazdu oraz pracownicy Instytutu. Obchodom towarzyszyła również wystawa publikacji pracowników IHiNP.

Podsumowując jubileuszową konferencję „Granice i pogranicza. Historia i współczesność” należy pochwalić organizatorów za jej przygotowanie. Symposium pozwoliło na spotkanie się naukowców z różnych ośrodków, którzy swoimi referatami wywołali żywą i interesującą, przynoszącą wiele ustaleń dyskusję na temat granic.

Bibliografia

Album absolwentów studiów historycznych w Białymstoku. Prace dyplomowe, licencjackie i magisterskie obronione w latach 1971–2017, wstęp i oprac. I. Kulesza-Woroniecka, Białystok 2018.

Półwiecze. Studia historyczne w Białymstoku 1968–2018, red. A. Cz. Dobroński, G. Zaciewicz, Białystok 2018.

Sadowska J., *30 lat studiów historycznych w Białymstoku. Międzynarodowa konferencja naukowa – „Granice i pogranicza”, Białystok 15–17 X 1998*, „Studia Podlaskie”, 8, 1998, s. 370–372.

Mariusz Balcerek, dr historii, pracownik Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej – Książnicy Kopernikańskiej w Toruniu.

e-mail: m.balcerek@ksiaznica.torun.pl

² *Album absolwentów studiów historycznych w Białymstoku. Prace dyplomowe, licencjackie i magisterskie obronione w latach 1971–2017*, wstęp i oprac. I. Kulesza-Woroniecka, Białystok 2018.